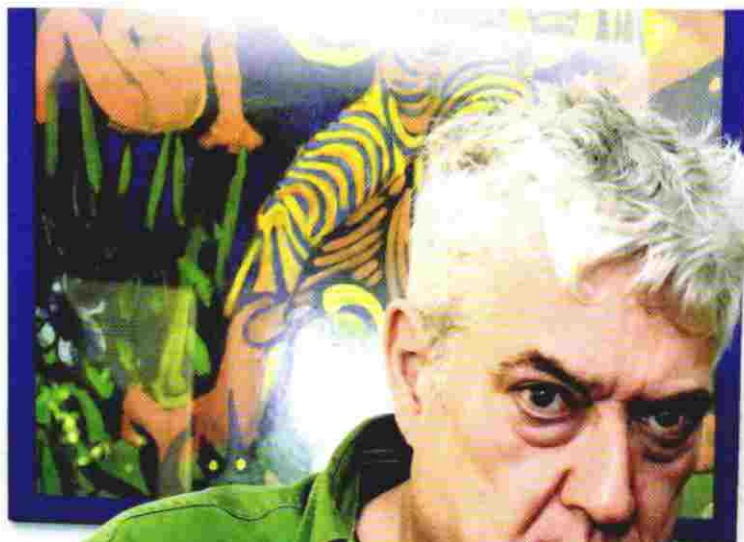

QUIM MONZÓ

després del Premi d'Honor

per Xènia Bussé

«Per a mi un Premi d'Honor respon a una imatge d'escriptor que jo crec que no represento gens.»

«És un premi al qual no t'hi presentes, no hi vas amb una obra concreta, i de cop i volta...»

Quan, l'any 2002, Quim Monzó va publicar l'article «Omnium Vaginal», segurament no pensava gens que Omnium Cultural el guardonaria, una dècada i escaig després, amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. L'anècdota del títol d'aquell article, que no parlava precisament de la institució cultural, és cent per cent Monzó. La vida fa moltes voltes, però, tot i saber-ho, a Monzó l'ha sorprès moltíssim que li concedissin aquesta distinció. És obvi que si repassem qui és i què ha escrit, resulta del tot coherent aquest màxim reconeixement. Monzó va revolucionar no solament la literatura en català des que va començar a publicar articles i llibres, sinó que la seva popularitat, a través de la ràdio i la televisió, li va permetre desplegar el seu talent per encerclar i combatre les poses de les figures públiques —té un llibre explícit en això, *Esplendor i glòria de la Internacional Papanates*— a tots els nivells, cosa que el públic li va agrair moltíssim i per això ja mai més no el va abandonar. La seva inflexibilitat a l'hora de posar al descobert els diversos *papanatismes* té a veure amb la seva postura vital davant de l'escriptura: la claredat i l'honestedat l'empenyen cada vegada que s'asseu davant l'ordinador. A mesura que passen els anys, però, Monzó cus a la seva prosa transparent les puntades de l'experiència, tal com es va fer evident a *Mil cretins*, el seu darrer recull de relats. En aquell llibre ens parlava de la vellesa dels seus pares, dels amics que havia perdut i se li havien aparegut en somnis, com Ramon Barnils i Jordi Vendrell. El 2007, any de publicació de *Mil cretins*, Monzó acabava de pronunciar un rutilant discurs a la Fira de Frankfurt, on Catalunya era la literatura convidada. El seu editor, Jaume Vallcorba, estava exultant. Després d'aquell llibre, continuem llegint-lo allà on escrigui.

El dia convingut per a l'entrevista, quedem al seu estudi a l'Esquerra de l'Eixample de la ciutat. Trobem un Monzó trasbalsat pel ritme d'entrevistes a causa del Premi d'Honor, amb ganes de recuperar les seves rutines. Fuma perquè diu que es vol aprimar. Però està absolutament en forma.

Què vas pensar en saber que t'havien fet Premi d'Honor?

Vaig quedar parat. No tenia gens present que jo fos la mena d'escriptor a qui li donen aquest premi.

Per què?

Perquè m'imagino que un Premi d'Honor és un escriptor amb corbatí —ep, que n'hi ha un que en duu, de corbatí, i que no és això, en Joan Rendé—. El que vull dir és que per a mi un Premi d'Honor respon a una imatge d'escriptor que jo crec que no represento gens. Però és clar que els escriptors ja no són el que havien estat, evolucionen. El que jo tenia al cap era simplement una imatge. Va ser aquesta imatge que, en el moment de saber-ho, em va fer pensar: «S'han equivocat, dec tenir un càncer i el metge no m'ho ha dit». Però, en fer-me'n la idea, vaig estar encantat de la vida. És un premi al qual no t'hi presentes, no hi vas amb una obra concreta, i de cop i volta...

Tornes a estar «en el candelabro», com deia aquella.

La gent es recorda menys de tu quan no et veuen tan sovint. Un dia, anant pel carrer, em ve algú i em diu: «Em pensava que eres mort.» La situació aquesta és mentida, però la idea, no. Quan no et veuen, la gent es pensa que no fas res de res.

Durant una època no vas parar... et vàiem pertot.

Vaig començar a publicar llibres a la segona meitat dels anys setanta. Poc després, vaig començar a fer ràdio, televisió... Això comporta un ritme intens. Al final, te'n canses. Una presència pública molt intensa fa que et demanin entrevistes, presentacions, pertot... Des de la primera entrevista fins a un club de lectura de Santa Maria del Redoll. Tot això requereix no haver de fotre res més. Llavors, o et dediques a fer totes aquestes activitats o bé un es toca la pera. L'estiu del 1997 vaig decidir que ho deixava del tot.

El vas dur força temps, aquell ritme.

Vaig començar a Catalunya Ràdio als inicis de l'emissora, el 1983, amb el Jordi Vendrell i el Ramon Barnils. La ràdio és molt divertida, m'agrada molt. És un gran mitjà, tot i que jo no soc home de ràdio, no. La televisió també m'agrada, però té les seves pegues, per mi. A la televisió ets en un plató i, sovint, hi ha públic que riu o aplaudeix el que dius. Quan era al plató, sempre temia que el que anava a dir, el públic no ho entendria. La reacció no la pots saber d'avançada. Per això ho vaig deixar córrer. També he de dir que als platós de televisió hi ha els seients més incòmodes que s'han fet mai; sempre quedes mal posat, respires malament...

Ara que t'hi hem vist un altre cop, a la televisió, en l'entrevista que et va fer Eloi Vila en el programa «Al cotxe» de TV3, s'hi van veure imatges de quan fèieu «El lloro, el moro, el mico i un senyor de Puerto Rico» amb el Vendrell i el Barnils.

Ah, sí. Ho van posar, però no recordo què fèiem.

Era aquella secció en què comentàveu «Dancing Days». Quines bones estones!

Sí! Allò era molt bo. Havia estat una idea d'en Barnils. Comentàvem l'episodi del dia de la primera sèrie que va fer TV3 als migdies i que tothom seguia. Van ser uns anys gloriosos, a la ràdio! Però va estar bé per a aquell moment. Ara, «El lloro, el moro, el mico...» sonaria tronat. En aquell context, mitjan vuitanta fins als noranta, va tenir el seu què.

En alguna entrevista que t'han fet parlaves del llibre d'estil de la ràdio, quan vas començar: tres fulls grapats que et va donar Ricard Fité.

Els he de tenir en alguna banda, aquests fulls. Sé que els conservo perquè els he tingut a les mans, la grapa estava una mica rovellada i havia tacat el paper. Eren unes instruccions molt resumides, però eficaces, per fer ràdio: et recomanaven utilitzar poques paraules, frases curtes. La gent t'havia d'entendre. I sobretot, utilitzar un registre de conversa, lluny del català literari, és clar. En aquell

moment es creia que com més recargolat era el català utilitzat més català era. El que ens recomanaven, doncs, era no forçar la llengua. Eren coses elementals. Ara, però, em llevo un dia qualsevol i, mig endormiscat, sento qualsevol barbaritat per la ràdio i penso: «La puta que et va parir!» I és constant. Fa vint anys, també es devien sentir barbaritats, a la ràdio, suposo, però ara, si protestes o et queixes, potser et diuen: «Jo soc cool, parlant així. Què em ve a dir, aquest!»

En el que escrius, a més de ser absolutament escrupolós i correcte, és clar, has intentat sempre que t'entenguin.

I tant! Aquesta hauria de ser la intenció de tothom qui escriu, si no és que vulguis amagar l'ou i així quedar tan sublim que no t'entengui ningú. I no cal patir, perquè ningú ho confessarà per no quedar com un pallús.

Una altra constant teva quan escrius és considerar literatura tant un conte de ficció o un article, com un comentari o un tuit. Un dia vaig llegir que Joyce Carol Oates deia una cosa semblant, en un tuit.

Un escriptor agafa coses de la realitat i les modifica, les adequa per fer-ne una obra, tant si és una columna al diari com si és un conte en un recull de relats. Jo m'he empescat coses i les he ficades a l'article del diari, o directament, un dia determinat, el meu article resulta que és un conte. L'època en què vaig escriure al «Diari de Barcelona», recordo que em van enviar a Txecoslovàquia —Txèquia i Eslovàquia encara no s'havien separat— i

Romania a cobrir el que hi passava, a veure com aquells països es desfeien del seu passat soviètic. Recordo que observava els periodistes nord-americans o alemanys, que s'estaven tot el dia a l'hotel i deien que no sortien perquè a fora era nevat. S'esperaven allí dins i els venien a oferir les fotos dels cadàvers del dia. A les meves cròniques hi vaig citar un mitjà, el «*Chattanooga Daily News*», que era totalment inventat. Ningú ho va comprovar, si era un mitjà de debò. A «*La Vanguardia*», a finals dels vuitanta, hi vaig escriure sobre una nació oblidada enmig de totes les noves repúbliques exsoviètiques, Devònia. Vaig parlar de la seva història, la seva bandera, el seu himne. Em va trucar la Rosa Maria Piñol preguntant-me si Devònia existia.

Podríem dir que escriure és diferent que ser escriptor, doncs?

I tant! Hi ha molta gent que publica llibres, però amb la idea que són escriptors. Com dèiem abans, escriure un tuit o un anunci de publicitat o un conte, tot ve del mateix lloc. Un escriu. I ja està. Recordo els prospectes i anuncis que escrivien Borges i Cortázar per a una marca de iogurts a Buenos Aires: ho brodaven. Era clar que el que volien era escriure. El que fos. No té cap importància quina cosa escriguis. Ara, si el que vols és ser escriptor, això ja és una altra cosa: aquesta gent no volen escriure, volen ser escriptors. Un és escriptor per nassos, perquè el que fa és escriure. Ho fa i, per tant, ho és. No va pas al revés, això. Un dia vaig escriure una comunicació per als veïns de l'escala, per dir-los que havíem d'evitar obrir els qui diuen «correu comercial» per l'interfon. És evident que el que volen és entrar a robar, aquests tipus. En l'escrit, jo demanava als veïns que no obrissin la porta a qualsevol xixarel·lo. Aquest text va ser redactat amb tot l'amor del meu cor. I va ser efectiu durant un temps. Fins que uns veïns nous que són de l'Índia van decidir que, com que no entenien res del que els deien per l'interfon, obrien tothom. Home, si no entens ni un borrall, no obris!

Estàs al cas del que es publica en català, ho segueixes?

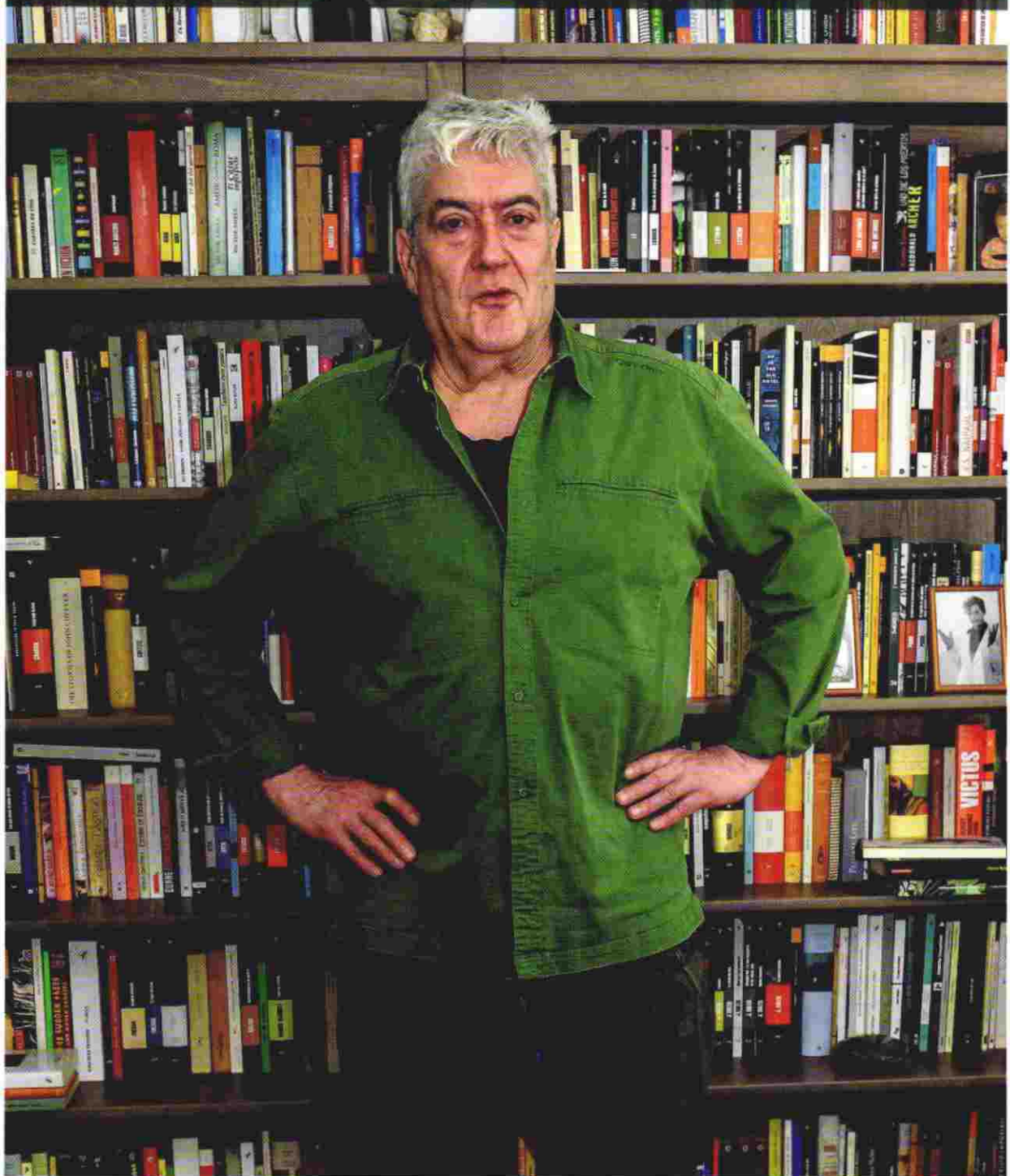
Sí, és clar, però no en parlaré ni bé ni malament. No em toca a mi fer aquesta feina. No em dedico a fer crítica dels meus contemporanis perquè trobo que això ho ha de fer un crític, no pas un altre escriptor. Recordo el cas de François Truffaut, que havia escrit crítica de cinema durant uns anys a «*Cahiers du cinéma*». Quan va rodar la seva primera pel·lícula, els de «*Cahiers*» li van dir que no calia que tornés, que des d'aleshores ja no podia escriure crítica. Durant dècades, aquí, això s'ha fet: escriptors fent de crítics d'altres escriptors. A mi em sembla que no pots jugar el partit i fer d'àrbitre.

«Un escriptor agafa coses de la realitat i les modifica, les
adequa per fer-ne una obra.»

«Escriptors fent de crítics d'altres escriptors. A mi em sembla
que no pots jugar el partit i fer d'àrbitre.»

«La ràdio és molt divertida, m'agrada molt.»

“

Un és escriptor per nassos, perquè el que fa és escriure.

Quan vaig començar a escriure en català, vaig descobrir què eren els pronoms febles.

”

He llegit en una entrevista recent el que em va semblar una declaració d'amor total cap a la nostra llengua: hi deies que, quan escrivies en castellà, et passava que trobaves a faltar els pronoms febles.

La meua llengua materna és el castellà: la meua mare era de Granada. Quan vaig començar a escriure en català, vaig descobrir què eren els pronoms febles. Els vaig trobar tan

útils, tan aclaridors, que llavors, en posar-me a escriure en castellà, els volia posar com fos i, com que no podia, hi posava més paraules del compte. Sempre m'havia de recordar que els espanyols ja s'ho entenen, d'aquesta manera. Ells diuen: «quieres?» i responen «no, no quiero». En català, en canvi, «vols oli?» s'ha de respondre amb «no en vull». «No vull» no significa res, en català! No vols què?